

Skötselplan för naturreservatet

Viaskogen

Kumla kommun

Skötselplan för naturreservatet Viaskogen.

Förord

Riksdagen har beslutat om 15 nationella miljömål. Miljökvalitetsmålet *Levande skogar* innebär bland annat att skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas till vara och att inhemska växt- och djurarter fortlever under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Grönområden i direkt anslutning till en tätort har många olika funktioner som tillsammans utgör en viktig tillgång. Natur nära bostaden är viktigt för folkhälsan genom att ge ökad livskvalitet och möjlighet till motion i vardagen samtidigt som den biologiska mångfalden gynnas och behovet av fritidsresor kan minska.

Denna skötselplan har upprättats av biologen och tidigare Kumlabon Jonas Engzell, numera boende i Sölvesborg. Skötselplanen har bearbetats av Kumla kommun.

Innehållsförteckning

FÖRORD	2
1. SYFTE MED OMRÅDESSKYDD	5
2. ADMINISTRATIVA DATA	5
3. OMRÅDESGRÄNSER	5
4. FÖRESKRIFTER FÖR RESERVATET	6
4.1 FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 OCH 6 §§ MILJÖBALKEN, ...	6
4.2 FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MILJÖBALKEN	6
5. ALLMÄN BESKRIVNING	7
5.1 INLEDNING	7
5.2 HISTORISK TILLBAKABlick	8
5.2.1 Bakgrund	8
5.2.2 Kulturhistoria	8
5.3 SKOGSAREALEN	10
5.4 VATTENAREALEN	10
5.5 GEOLOGI	11
5.6 FLORA	11
5.6.1 Kärlväxter	11
5.6.2 Mossor	11
5.6.3 Lavar	11
5.7 SVAMPAR	11
5.8 FAUNA	12
5.8.1 Däggdjur	12
5.8.2 Groddjur	12
5.8.3 Kräldjur	12
5.8.4 Fåglar	12
5.9 KULTURMILJÖVÄRDEN	13
5.10 REGIONALT OCH NATIONELLT INTRESSANTA KVALITÉER	14
6. SKÖTSEL AV OMRÅDET	15
6.1 BIOLOGISKA MÅL OCH ÅTGÄRDER	15
6.1.1 Skogsarealen	15
6.1.2 Brandbekämpning	16
6.1.3 Förorenad mark	16
6.1.4 Fauna- och floravårdsåtgärder	16
6.2 SKÖTSEL AV KULTURMILJÖVÄRDEN	17
6.2 SKÖTSEL AV KULTURMILJÖVÄRDEN	17
6.3 SKÖTSELOMRÅDEN	18
6.3.1 Skötselområde 1	18
6.3.2 Skötselområde 2	18
6.3.3 Skötselområde 3	19
6.3.4 Skötselområde 4	19
6.3.5 Skötselområde 5	19
6.3.6 Skötselområde 6	19
6.3.7 Skötselområde 7	19

6.3.8 Skötselområde 8.....	20
6.3.9 Skötselområde 9.....	20
6.3.10 Skötselområde 10.....	20
6.3.11 Skötselområde 11.....	20
6.3.12 Skötselområde 12.....	21
6.3.13 Skötselområde 13.....	21
6.3.14 Skötselområde 14.....	21
6.4 KARTA ÖVER SKÖTSELOMRÅDEN I VIASKOGENS NATURRESERVAT...	22
7. FRILUFTSLIV - SOCIALA OCH REKREATIONSMESSIGA MÅL OCH ÅTGÄRDER.....	23
7.1 STIGAR, VÄGAR OCH ELLJUSSPÅR	23
7.2 TILLGÄNGLIGHET.....	23
7.3 BÄNKAR OCH VINDSKYDD.....	23
7.4 INFORMATION OCH SERVICE.....	23
7.5 DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING.....	23
8. EVENTUELL FRAMTIDA UTÖKNING.....	24
8.1 OMRÅDE A.....	24
8.2 OMRÅDE B.....	24
8.3 OMRÅDE C.....	24
8.4 OMRÅDE D.....	24
8.8 OMRÅDE E	24
9. LITTERATUR OCH ANDRA KÄLLOR.....	25

1. Syfte med områdesskydd

Syftet är att långsiktigt skydda det ekosystem och den biologiska mångfald som finns i den relativt isolerade Viaskogen, samt att säkerställa området för olika former av rörligt friluftsliv. Reservatet utgör i det sammanhanget en viktig del av kommunens arbete för att nå riksdagens miljömål nr 8 "Levande skogar" och berör även miljömål 4 "Levande våtmarker, samt sist men inte minst miljömål 11 "God bebyggd miljö". Syftet är även att erbjuda en pedagogiskt rik miljö, där livets uppbyggande och nedbrytande processer blir tydliga.

2. Administrativa data

Skyddsform:	Kommunalt Naturreservat
Objektnummer:	
Beslutsdatum:	2005-
Län:	Örebro (T)
Kommun:	Kumla
Fastighetsbeteckning:	Kumla 11:56, Kumla 9:1, Blacksta 1:3(3)
Lägesbeskrivning:	Strax söder om Kumla tätort
Areal:	Reservatets areal uppgår till cirka 70 hektar. Kumla kommun äger marken som ingår i reservatet. Om kommunen någon gång i framtiden får möjlighet att köpa de delar som ligger längst i söder mot riksväg 51 kan reservatet utökas med cirka 10 hektar
Markägare:	Kumla kommun
Förvaltare:	Kumla kommun
Tillsynsansvar:	Kumla kommun
Prioriterade bevarandevärden:	Tätortsnära friluftsliv, tillvaratagande av skogens sociala värden. Arter som förekommer i området och som är upptagna på den nationella rödlistan, eller som finns förtecknade i EU:s habitat- eller fågeldirektiv.

3. Områdesgränser

Området gränsar i norr till Köpmangatan. I väster gränsar området till järnvägen och i öster till före detta brukad åkermark och åkermark fortfarande i bruk. I syd och sydväst gränsar området till riksväg 51 och till några mindre skiften privatägd skog. Dessa privatägda områden ingår inte i reservatet, men beskrivs under rubriken "Eventuell framtida utökning".

4. Föreskrifter för reservatet

4.1 Föreskrifter enligt 7 kap. 5 och 6 §§ Miljöbalken,
angående sakägares skyldighet att tåla visst intrång i rätten att förfoga över fastighet inom reservatet, samt bestämmelser om förvaltningen utfärdade enligt 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar gäller förbud för markägare och annan sakägare att:

1. Bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden
2. Anlägga väg eller stig annat än enligt fastställd skötselplan
3. Uppföra byggnad eller annan anläggning än enligt skötselplan
4. Utföra avverkning eller röjning av något slag, så eller plantera skogsplantor, samla ihop, föra bort eller bränna vindfällan eller andra döda träd eller träddelar annat än i enlighet med fastställd skötselplan
5. Dra fram mark- eller luftledning. Detta innebär inget hinder för att underhålla befintliga ledningar.
6. Bedriva jakt
7. Beträffande överlåtelse av förvaltning gäller 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken. ”Länsstyrelsen eller kommunen får besluta att en annan myndighet, juridisk person eller markägare som har förutsättningar för att ha ett sådant ansvar skall förvalta ett naturreservat, kulturresevat, naturminne eller djur- och växtskyddsområde.”

4.2 Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken
om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att:

1. Göra åverkan på markytan
2. Medföra ej kopplad hund
3. Bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd, ris eller buskar
4. Plocka växter, gräva upp eller på annat sätt skada örter, mossor, lavar eller vedsvampar
5. Göra upp eld annat än på anvisad plats
6. Att insamla eller fånga insekter eller andra djur eller på annat sätt störa djurlivet utan tillstånd från Kumla kommun.
7. Tälta mer än en natt eller i kommersiellt syfte.
8. Rida utan tillstånd från Kumla kommun.
9. Framföra motordrivet fordon
10. Sätta upp tavla eller affisch utöver reservatsinformation förutom på för ändamålet uppsatta tavlor

För regler, som avser nyttjande av elljusspåret, hänvisas till information i anslutning till spåret.

Ovanstående innebär att allmänheten precis som förut kan ströva fritt i skogen och plocka bär och svamp. De ”förbud” som meddelats innebär inga större inskränkningar i Viaskogens tillgänglighet för allmänheten eller dess värde för rekreation.

5. Allmän beskrivning

5.1 Inledning

Viaskogen växer på skogsmark med lång skoglig kontinuitet. Skogen består i huvudsak av västlig taiga, av typen naturlig, gammal blandskog med partier av örtrik, näringsrik skog med gran, av fennoskandisk typ.

Ett elljusspår, som nyttjas året om, går runt i skogen. Både Norrgårdens och Kumlabys skolor nyttjar spåret, och skogen i övrigt, i undervisningen i flera ämnen. ”Mulle”-verksamhet har bedrivits till och från, liksom liknande verksamheter i andra föreningsars regi, såsom Unga Örnar.

Området har under en längre tid funnits med i naturvårdssammanhang och –planering. Området klassades utifrån dåvarande kunskap som ett klass 3-område med objektnummer 81:10 av länsstyrelsen Örebro län 1984, samt i Kumla kommuns översiktsplan från 1999. Under 1990-talet ökade kunskapen om naturvärdena i Viaskogen och ett antal rödlistade, dvs i Sverige hotade arter, hittades. Utöver dessa har ett antal så kallade signalarter hittats. Signalarter indikerar olika typer av naturvärden. De som hittats i Viaskogen indikerar skog med lång kontinuitet och andra höga värden.

Viaskogen är i vissa avseenden unik. Det finns få skogar i Örebro län med liknande ekosystem. Skogen är ganska liten och ligger isolerad från större sammanhängande skogsområden, men hyser ändå många av storskogens innevånare. Detta gör skogen känslig för ingrepp. Viaskogen hyser också arter, som sällan påträffas i skogar belägna så lågt över havet (46 – 48 möh). Topografin är också ovanlig, då den naturligt är nästan helt plan och med mycket få stenar. Mycket av den litet mer produktiva, lägre liggande skogen, har sedan länge odlats upp eller brukats på ett sådant sätt att de krävande arterna försvunnit.

Eftersom skogen är liten och isolerad, kan även små åtgärder i skogen lätt orsaka att arter försvinner. Det kan sedan ta lång tid innan sådana arter kan återetablera sig, om någonsin. Spillkråkan är ett bra exempel. Arten kräver, i skog med struktur som Viaskogens, ett revir om cirka 100 hektar per häckande par. I Viaskogen finns det således bara plats för ett häckande par av spillkråka. Det är också vad som har observerats i Viaskogen, där ett par har häckat de senaste åren.

Arten fanns även på 70-talet, med ett häckande par, men försvann i samband med att skogliga åtgärder genomfördes i Viaskogen (gallringar) och återkom inte som häckfågel förrän under mitten av 90-talet. Spillkråkan var således försvunnen från skogen i dryga 15 år på grund av åtgärder, som inte skulle ha påverkat arten på detta sätt i ett större, sammanhängande skogsområde.

Efter att spillkråkeparet givit sig av på 70-talet, blev skogen tillräckligt ”återhämtad” för att återigen leva upp till artens krav. Sannolikheten för att två spillkråkor av olika kön skulle råka flyga in i skogen vid rätt tid på året, var dock i detta fall så låg, att det tog 15 år innan det inträffade.

Spillkråkan, i exemplet ovan, är ändå en stor fågel, som förflyttar sig relativt lätt i landskapet. Värre är det för till exempel den gröna sköldmossan, en av Viaskogens rariteter, som har svårt att sprida sig till och med inom en och samma skog. Om den arten skulle försvinna, skulle det med all sannolikhet ta hundratals år eller mer, innan den återkoloniserade Viaskogen.

5.2 Historisk tillbakablick

5.2.1 Bakgrund

På gamla kartor över Kumla är inritat en skog, som sträckte sig från Ekebymossen i norr till Ralaån i söder. Av denna skog finns idag två större rester kvar, dels ett parti vid vägtorget och dels det som nu kallas Viaskogen och är det största kvarvarande fragmentet. Små fragment finns även kvar inne i Kumlas stadskärna, t ex i närheten av Bandindustrier och vid vattentornet. Bortsett från exploateringen för bostadshus norrifrån och Köpmangatans dragning, skiljer sig Viaskogens nuvarande utbredning endast till liten del från kartan av år 1864 - 69. Förändringen består i att några mindre partier odlats upp i västra delen, samt att några kanter i östra delen flyttats in litet, för att ge plats åt åkermark. Dessutom har en liten areal ängsmark vuxit igen till skog. (Bilaga 18)

5.2.2 Kulturhistoria

Viaskogen har också en lång kulturhistoria. Delar av denna är väl beskrivna i bokserien "Kumla bygden". Där kan man bland annat läsa om den by, Korsta, som tidigare låg på "Länsmanskullen". Eventuellt ödelades byn i samband med att digerdöden svepte fram över Kumlabygden vid mitten av 1300-talet. Av någon anledning var den i alla fall sedan länge försvunnen år 1553, då enligt årets jordebok dåvarande kyrkoherden Per Larsson betalade för rätten att bruka de marker, som en gång hört till byn Korsta (1 öre arrendeavgift "aff Korsta lychia").

Kvar idag och delvis arkeologiskt undersökta är byns gamla åkrar, så kallade fornåkrar eller fossila åkrar. 25 stycken är registrerade som fornminnen men ytterligare ett stort antal misstänks ligga längs Viaskogens östra kant. Dessa är idag skogsbevuxna, men är här och var tydliga i terrängen. Kolundersökningar daterar fornåkrarna till två olika perioder: 450 före Kristus, plus minus 200 år och 1 385 efter Kristus, plus minus 150 år. Detta tyder på att området kan ha odlats upp i skarven mellan bronsålder och äldre järnålder, men att marken växte igen efter det att den tidens by försvann. Senare har marken svedjats och åter odlats upp i samband med att de kringliggande byarna expanderade och fick behov av marken. Vid tiden för 1864 – 69 års karta har marken återigen blivit skogbeväxt.

På kartan över Södra Via (Söder Wija) från 1696, där ägoslagen värderas, är en stor del av dagens Viaskog benämnd som "Små Gran och En Skog". Det är intressant ur flera synpunkter. För det första visar kartan att området var skogsmark, för det andra att granen var väl etablerad redan under 1600-talet. Men av störst intresse är att denna uppgift indikerar skogsbete. I de få områden, där man idag kan se betespräglad barrskog, ser den nämligen ut på ungefär detta sätt. Lövet betas till stor del bort och i de ljusa gläntor som uppstår, växer de ljusälskande enbuskarna. Att enbuskar noterats på kartan, beror sannolikt på enens dåtida ekonomiska värde. Ene användes inte bara till

hushållssnideri, utan enestolpar gick åt i mängd till kilometervis av gärdesgårdar i Kumla och i övriga landet. Enestolpar ruttnade inte lika fort som stolpar av gran.

Ur biologisk synvinkel är detta av intresse, då en bild av den tidiga Viaskogen kan målas upp med hjälp av dessa kunskaper. Troligen var större delen av nuvarande Viaskogen utmark, där djuren fick gå på bete. Dessa gamla uppgifter och kartor styrker det som vissa arter idag indikerar, nämligen en lång skoglig kontinuitet med ett relativt konstant inslag av död och döende ved och en miljö med omväxlande ljusa och skuggiga partier.

Även i modernare tid har ganska stora delar av Viaskogen nyttjats för skogsbete. Kärret och dess omgivningar samt skogen längs västra skogsbrynet betades till ungefär tiden för andra världskriget. I södra delen fanns ungnöt kvar till början av 80-talet. Detta kan ha varit en viktig biologisk faktor, som skötselplanen försöker ta fasta på.

Elden är en mycket viktig faktor i svenska skogars ekologi. Eftersom Viaskogen naturligt har varit mycket blötare än vad fallet är idag, då skogen är påverkad av omfattande dikning, har skogen sannolikt brunnit ovanligt sällan. Delar av skogen har dock brunnit och människor har, som tidigare berättats, bränt skog i Viaskogens östra kant för att få odlingsbar mark.

Av intresse för besökaren idag, torde även vara att många av gränserna, till exempel rågången mellan Södra Vias mark och Kumlas mark, har kvar sin ursprungliga sträckning, som bland annat kan ses på 1692 års karta. På Länsmanskullen kan man än idag se Korsta röse. Det kan vara ett gravröse, som utgjort rågångsröse. På Länsmanskullen finns också tydliga fornåkrar.

I Viaskogen, inklusive Länsmanskullen, samt i skogsresten sydost om Bandindustrier AB, finns ett stort antal runda gropar. De är ofta samlade i grupper om 2 eller 3. Dessa gropars ursprung och ålder är fortfarande höljt i dunkel. Endast en framtida arkeologisk undersökning kan tänkas bringa klarhet i frågan.

Ett hopp i historien tar oss fram till 1865, då regementet i Sannahed byggde sin första skjutbana i Viaskogen. Skjutbanan byggdes sedan ut med en andra vall bredvid den första, men efter klagomål på bland annat bristande säkerhet, byggdes år 1900 en ny, större anläggning en bit söder om den första. En tid därefter, år 1912, flyttade regementet till Örebro. Kvar i skogen är både den äldre och den nya, större skottvallen, markörgraven till både stora vallen och pistolskyttebanan samt en skyttevall 100 meter från stora skottvallen. Ytterligare strukturer förstördes i samband med att Riksväg 51 byggdes.

Den 24/1 1949 väcktes en motion av Eric Samuelsson och Holger Hultman att förutsättningslöst leta efter en lämplig plats för en kommunal folkpark. En femmannakommitté presenterade sitt förslag 26/4. Förslaget gick ut på att förlägga folkparken till Viaskogen vid den gamla skottvallen (området var mindre lämpligt för byggnadsändamål). Skottvallsparken blev en infekterad politisk "affär". Planerna förverkligades aldrig, utan man kom att utveckla Kumlasjö-området istället.

I början av 1980-talet drogs riksväg 52 (idag riksväg 51) genom skogen i södra delen. Syftet var att få en anslutning från Kumla till den nya motorvägen, detta efter bland annat uppvaktning från Kumla kommun av dåvarande kommunikationsministern Claes

Elmstedt. Riksvägen fick dock snart smeknamnet ”SAKAB-vägen”. I samband med att vägen drogs, fylldes en fin damm, som låg i sydvästra delen av skogen, igen. Vägen drogs även genom gamla skyttebanan och en del av strukturen från den tiden gick förlorad. Skogsområdet längst i söder blev avhängt från övriga Viaskogen.

Idag är elljusspåret den mest synliga ”kulturpåverkan” på skogen. Spåret anlades i början av 70-talet. Det används flitigt både sommar och vinter. En vilsestig finns numera anlagd i närheten av rastplatsen vid spårets startpunkt. Stigen används för att lära barn hur de skall bete sig, om de skulle gå vilse i en skog. Viss bär- och svampplockning förekommer i skogen, liksom viss småviltjakt i privatägda delar. Skogen nyttjas även regelbundet av skolan för undervisning och idrott, till exempel orientering.

5.3 Skogsarealen

Stora delar av Viaskogen består av flerskiktade och olikåldriga blandskogsbestånd av gran, tall, björk, asp, sälg, rönn, al, ek, hägg och brakved. Några undantag finns, främst i norra delen, där buskskikten röjts bort vid upprepade gallringar. Marken är övervägande frisk (tidigare dikad) men mindre fuktiga – blöta partier finns. Dessutom finns ett större kärr i norr och vattenfyllda hål efter försvarsmaktens tidigare aktiviteter. Marken är i stort sett plan med bara ett drygt 40-tal större stenar och block.

Skogsarealen domineras i norr av granblandskog med stort inslag av björk och asp. Litet större aspbestånd finns i anslutning till parkeringen samt kring ”Jonassons gärde”. Ett mer björkdominerat område finns bakom rastplatsen åt söder. I nordost finns ett parti som tidigare slutavverkats och där det nu växer ett likåldrigt granbestånd. Även i mitten av skogen samt i södra delen finns äldre slutavverkade ytor, medan det i västra och östra delarna finns ett antal mindre, nyligen luckhuggna ytor. Skogen i västra delen domineras annars av äldre tallbestånd och litet äldre granbestånd med lövinslag av bland annat ung ek. I östra kanten dominerar gran på de tidigare fornåkrarna. I sydväst håller en tidigare uppodlad yta på att återbeskogas med lövträd. I området söder om skottvallen dominerar en kalkpåverkad flora och området måste betraktas som kalkbarrskog. Bottenskiktet är av lågörtstyp med bland annat harsyra, smultron och blåsippra.

Området längst i söder ligger i dag på andra sidan av riksvägen. Där har nyligen gjorts en ny vägdragning, för dem som bor i trakten. Denna numera avhängda del av Viaskogen är mycket intressant ur floravårdssynpunkt med över 100 blommande orkidéplantor av arten grönvit nattviol och smultron inne bland tallgranskogen. Denna yta skulle dock behöva en aktiv skötsel för att befintliga naturvärden skall bestå.

5.4 Vattenarealen

En rest av ett tidigare stort kärr finns kvar i skogens nordligaste del. Kärret som normalt ska vara vattenfyllt året om är numera kraftigt påverkat genom att ett dike grävts genom det för att avvattna det. Kärret är trots detta ofta vattenrikt och håller höga naturvärden. Där har både den hotade och rödlistade större vattensalamandern påträffats samt den av EU prioriterade arten citronfläckad kärrtrollslända. Vattenrika år häckar även gräsand och morkulla i kärret.

5.5 Geologi

Berggrunden under Viaskogen består till största delen av sandsten. Ovanpå den ligger glaciärra med ett tunt jordlager överst. Gyttejåra finns under kärret i norr samt att det i södra delen samt mot järnvägsspåret finns lite postglacial lera. Morän hittas vid Länsmanskullen i två partier. Länsmanskullen är således en drumlinbildning. Morän finns också kring nuvarande sträckningen av Riksväg 51 genom skogen.

5.6 Flora

5.6.1 Kärleväxter

Markvegetationen går från lågörtstyp utan ris via mellanformer till ren blåbärstyp. Kärleväxterna uppvisar en blandning av sådana arter, som trivs på magrare mark, och sådana som gynnas av mer närings- och kalkrika förhållanden. Gråstarr och vasstarr växer nära platser där den mer krävande orkidén skogsnyckel förekommer. Totalt har hittills 4 orkidéarter hittats i Viaskogen: Jungfru Marie nycklar, skogsnycklar, grönvit nattviol och knärot, som år 2000 fanns i över 450 blommande exemplar. Flest plantor av arten grönvit nattviol finns i det lilla avhängda skogsområdet söder om riksvägen, där det har räknats över 100 blommande exemplar. I övrigt kan nämnas att familjen pyrola i Viaskogen representeras av 3 arter: björkpyrola, ögonpyrola och klockpyrola. Framför allt i södra delen av skogen finns också den mystiska tallörten.

5.6.2 Mossor

Över 30 mossarter är funna i Viaskogen. Mossor täcker vissa delar av marken i skogen, men de två mest sällsynta växer på död ved. Stubbspretmossa finns här och var i hela skogen, medan grön sköldmossa endast har hittats på två ”granlångor”. Arten förekommer bara på cirka 250 lokaler i landet, av vilka de flesta är områden utan reservatsskydd eller annat skydd. Grön sköldmossa är dessutom mycket sällsynt i Danmark, Norge och Finland, med bara ett fåtal fynd sedan 1980. Stubbspretmossa har mycket bättre spridningsförmåga än grön sköldmossa, men är nogräknad vad gäller substrat och behöver rik tillgång på död ved.

5.6.3 Lavar

De vanligaste lavarerna förekommer i Viaskogen. Det märks dock att skogen blivit ganska ”genomblåst” på grund av de många röjningsarbetena och det från början utsatta läget, samt att många äldre träd tagits ned. Trots detta har 57 arter hittats. Många arter finner man bara i små exemplar, så som till exempel skägglavar. Inga lav-signalarter eller rödlistade lavararter har hittills hittats i skogen. Det mest anmärkningsvärda är att kyrkogårdslav förekommer relativt rikligt på äldre aspar. Arten är i Närke särskilt intressant.

5.7 Svampar

Viaskogen är en bra svampskog, även om det stora flertalet svamparter inte duger som matsvamp. Drygt 50 svamparter är artbestämda, men sannolikt är det verkliga antalet arter betydligt större. Av de kända arterna är drygt hälften vedsvampar, oftast kallade tickor. ”De små skivlingarna” är mycket svåra att inventera och många uppträder dessutom bara med fruktkroppar vissa år, andra år finns de som mycel i marken, men syns inte ovan markytan.

Det kommer även fortsättningsvis att vara tillåtet att plocka matsvamp i Viaskogen. Bara de arter, som växer på träd, kommer att vara skyddade i reservatsbestämmelserna. Dels för att de bidrar till skogens upplevelsevärde, men även för att skydda de litet ovanligare tickorna rävticka och blodticka från att plockas.

I Viaskogen förekommer ett antal signalarter, som är intressanta för att de berättar om skogens naturvärden. Rävtickan signalerar långvarig kontinuitet av asp. Blomkålssvamp visar på långvarig kontinuitet av tall. Granriskan indikerar långvarig, skoglig kontinuitet av örtrik granskog och rödgul trumpetsvamp signalerar kalkbarrskog och fuktigt stående tall.

5.8 Fauna

5.8.1 Däggdjur

Trots sin isolering och lilla storlek har Viaskogen en för landskapet tämligen normal däggdjursfauna. Den största avvikelserna är nog att älg endast förekommer periodvis. Under år 2001 fanns ovanligt nog en älgko med kalv. Rådjuren är talrika och rör sig mellan Viaskogen och området vid Järsjö hällar. Räven har återkommit, efter att en tid ha varit försvunnen på grund av rävskabben. Under artens frånvaro ökade mården i antal. Flera grävlingsgryt finns i området. Det mest sensationella de senaste åren har varit, att lodjur under perioder har vistats i skogen. Det rör sig sannolikt om kringströvande handjur, men det förstärker bilden av en "liten storskog" nära staden.

För skogsharen är situationen allvarlig. Det beror på att fältharen, liksom i stora delar av Sverige, även i Viaskogen konkurrerar ut skogsharen. Eftersom Viaskogen är helt omgiven av odlingslandskap eller tätort, torde det vara mycket svårt att förhindra att skogsharen försvinner. Detta illustrerar riskerna med att införa främmande arter i etablerade ekosystem.

5.8.2 Groddjur

Grodor kan hittas i hela skogen, men förekommer främst i norra delen och runt kärret. Grodleken förekommer i skogen och i kärret, men den stora grodleken sker i diken vid samt ut på åkern söder om parkeringen, det så kallade "Jonassons gärde". I kärret förekommer fortfarande några exemplar av den rödlistade större vattensalamandern (hotkategori NT). Arten är även upptagen i EU:s habitatdirektiv. Tidigare fanns mindre vattensalamander i södra delen av skogen i t ex de vattenfyllda markörgravarna. Det är osäkert om arten finns kvar idag.

5.8.3 Kräldjur

Den enda säkert kända representanten är skogsödlan, som förekommer i hela Viaskogen. Individerna verkar vara mörkare än vad som är normalt för arten. Kopparödla kan misstänkas förekomma, men är i så fall ej talrik. Varken huggorm eller snok har hittats, trots att flera personer sökt efter dessa arter.

5.8.4 Fåglar

Av de 151 arter som observerats i eller över Viaskogen är ett 80-tal direkt knutna till skogen och dess livsmiljö. Övriga är "förbiflygare". Detta visar att skogen ligger strategiskt i ett område som flitigt trafikeras av flyttande fåglar. Närheten till Kvismaren och Björka Lertag (som ligger ca 1,5 km väster om Viaskogen), bidrar med all säkerhet till flera observationer av våtmarksknutna fåglar över skogen. Flera arter, såsom änder,

svanar och rovfåglar, flög dock över skogen redan under 30- och 40-talen, långt innan någon lerbrytning påbörjats där Björka Lertag ligger idag. Hur viktig Viaskogen är som referenspunkt för generationer av flyttande fåglar, utan direkt anknytning till skogen, är svårt att veta något säkert om.

Fågelfaunan har ändrats i skogen jämfört med hur den var innan andra världskriget. Den vitryggiga hackspetten verkar ha försvunnit som häckfågel under 40-talet. Tretåig hackspett fanns kvar längre, och har häckat senare enstaka år. Försvinnandena kan delvis förklaras med ett ökat uttag av husbehovsved från Viaskogen under krigsåren. Orre, tjäder och järpe har förekommit i jaktbara populationer i skogen, något som är svårt att förstå idag. Sista tjädern (en tupp) och sista orren (en höna) sågs på 80-talet. Sista säkra observationen av järpe gjordes under 90-talet. Järpen försvann i samband med gallringar, som gjorde att man på stora partier kunde se tvärs igenom skogen.

Flera fågelarter, som regelbundet häckar i Viaskogen, är rödlistade. Mindre flugsnappare är kräsen i sitt val av biotop och arten missgynnas av skogsbruk. En annan rödlistad art är nötkråkan, som häckar bland granar i Viaskogen. Från skogen flyger nötkråkorna långt, till platser med hassel, då hassel knappt förekommer i Viaskogen. Mindre hackspett är beroende av tillgång på död och döende lövved i skogen. Signalarten spillkråka söker föda även i död barrved.

De duvhökar, som häckar i skogen, jagar inte enbart där, utan flyger ofta till naturreservatet Björka Lertag. De två områdena hänger således ihop och delar en viktig ekologisk funktion, då duvhöken är en toppredator i båda ekosystemen. Duvhökarna från Viaskogen jagar också kråkfågel ända in över Kumla torg och undersökningar vid boplatserna har visat att kaja, kråka, skata och tamduvor är de klart dominerande bytesvalen. Duvhökarna har visat sig vara mycket känsliga för skogsarbeten och de har, efter luckhuggningar i västra delen, avstått från att häcka under några år.

Under 1980-talet kom korpen tillbaka på allvar och häckar numera regelbundet. I skogen finns, troligen tack vare att den är relativt fuktig, fortfarande många morkullor. De kan höras, och med litet tur ses, spelflyga under vår- och sommarnätter. Ugglor är det i dagsläget dåligt med. Hornuggla häckar då och då på Länsmanskullen. Sparv- och pärluggla har häckat sporadiskt på senare tid, liksom kattuggla.

5.9 Kulturmiljövärden

De kulturmiljövärden som finns i skogen domineras av lämningarna efter Korsta by och regementet i Sannahed, men det finns även andra, mer subtila lämningar. Rågångarna (gränsvägar där människor trampat, troligen sedan medeltid) är ännu idag synliga och finns kvar i stigar och äogränser i skogen. Där rågångarna sammanfaller med äogränser, är de redan markerade i skogen. Idag är det mer rådjur än människor, som bidrar till att hålla dem öppna.

I denna plan redovisas rågångarna på en karta (bilaga 18). Rågångarna har identifierats genom så kallade historiska kartöverlägg, där gamla kartor jämförs med moderna. Kunskap om skogens äldre utveckling har tagits fram på samma sätt.

5.10 Regionalt och nationellt intressanta kvalitéer

Av intresse i ett större perspektiv är framförallt förekomsten av nationellt rödlistade arter och av arter, som är upptagna på EU:s listor över prioriterade arter eller fyller andra jämförbara kriterier. Sådana arter, som är kända från Viaskogen, redovisas nedan.

- Arter upptagna på den svenska rödlistan och som regelbundet förekommer eller anträffats i Viaskogen:

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Hotstatus	Förekomst i Viaskogen
Bivråk	<i>Pernis apirorus</i>	VU	Tillfällig, har observerats under häckningstid
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	NT	Funnen på två lågor
Gulfläckig fjädertofsspinnare	<i>Orgyia recens</i>	NT	Funnen tre gånger
Göktyta	<i>Jynx torquilla</i>	VU	Oregelbunden häckfågel
Lundsångare	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	NT	Ett fynd i norra delen
Mindre flugsnappare	<i>Ficedula parva</i>	VU	Regelbunden häckfågel
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	VU	Regelbunden häckfågel
Nattskärre	<i>Caprimulgus europaeus</i>	VU	Nu sällsynt
Nötkråka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	NT	Regelbunden häckfågel
Skogsduva	<i>Columba oenas</i>	VU	Oregelbunden häckfågel
Större vattensalamander	<i>Triturus cristatus</i>	NT	I kärret
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	VU	Tillfällig, har observerats under häckningstid
Vitryggig hackspett	<i>Dendrocopos leucotos</i>	CR	Ett fynd i norra delen

NT = missgynnad, VU = sårbar, CR = akut hotad

- Arter upptagna i EU:s fågeldirektiv (Rådets direktiv 79/409/EEG) och som regelbundet förekommer eller anträffats i Viaskogen (observationer från 1980 – 2002):
 1. Bivråk: Tillfällig, har observerats under häckningstid.
 2. Fiskgjuse: Tillfällig, har observerats under häckningstid.
 3. Järpe: Var regelbunden häckfågel fram till 90-talet, nu borta.
 4. Mindre flugsnappare: Regelbunden häckfågel.
 5. Nattskärre: Nu sällsynt.
 6. Orre: Häckade fram till mitten av 80- talet, nu borta.
 7. Päruggla: Tillfällig häckfågel.
 8. Sparvuggla: Tillfällig häckfågel.
 9. Spillkråka: Regelbunden häckfågel.
 10. Stenfalk: Tillfällig under flytten.
 11. Tjäder: Häckade fram till mitten av 80- talet, nu borta.
 12. Tretåig hackspett: Tillfällig, har observerats under häckningstid.
 13. Törnskata: Regelbunden häckfågel i skogsbyrnen.
 14. Vitryggig hackspett: 1 fynd i norra delen.

- Arter upptagna i EU:s habitatdirektiv (Rådets direktiv 92/43/EEG) och som regelbundet förekommer i Viaskogen:
 1. Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*)
 2. Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)
- Arter upptagna på 1996 års globala rödlista för djur (Internationella Naturvårdsorganisationen IUCN)
 1. Ekorre (*Sciurus vulgaris*) (Arten bedöms vara utom fara i Sverige, men minskar starkt på andra håll i världen.)
 2. Större vattensalamander (*Triturus cristatus*)
- Signalarter funna i Viaskogen:
 1. Blodticka (*Gloeoporus taxicola*)
 2. Blomkålssvamp (*Sparassis crispa*)
 3. Blåsippa (*Hepatica nobilis*)
 4. Granrisk Lactarius zonarioides)
 5. Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*)
 6. Jungfru Marie nycklar (*Dactylorhiza maculata ssp. Maculata*)
 7. Knärot (*Goodyera repens*)
 8. Kärrfibbla (*Crepis paludosa*)
 9. Långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*)
 10. Rävicka (*Inonotus rheades*)
 11. Rödgal trumpetsvamp (*Cantharellus aurora*)
 12. Stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*)
 13. Ögonpyrola (*Moneses uniflora*)

6. Skötsel av området

I avgränsningen av skötselområden och i förslagen till skötsel har information om naturvärden vävt in. Här berörs förekomst av arter, som också redovisas i kartbilagor, platser för duvhöksbon, rävgryt och grävlingsgryt och annan känslig information, som inte redovisas närmare.

6.1 Biologiska mål och åtgärder

6.1.1 Skogsarealen

Reservatet är indelat i olika skötselområden eftersom olika biotoper kräver olika skötsel. På bifogad karta finns reservatsgräns samt skötselområden markerade. En del av skogen lämnas för fri utveckling medan viss skötsel krävs för att bibehålla den lövskog som finns.

Död ved (stående och liggande) som finns idag lämnas kvar, liksom den som kommer att skapas. Huggning kan dock göras i de fall som det behövs ur säkerhets- och framkomlighetssynpunkt i skötselområde 1, 2, 3b, 4, 8 och 13. I dessa fall bör träden vara så intakta som möjligt (undvik att kapa upp i mindre delar), samt lämnas på platsen. Maskiner som orsakar så lite körskador som möjligt ska användas. Alla skogliga arbeten, förutom nödåtgärder, som till exempel om ett träd behöver tas ner av säkerhetsskäl, bör ske under perioden första september till sista januari. Detta för att inte åtgärderna ska riskera att omintetgöra känsliga fågelarters häckningar. Underhåll och skötsel av befintliga ledningsgator i skogen bör hållas på ett minimum.

6.1.2 Brandbekämpning

Då skogen ligger tätortsnära, måste brandbekämpning tillåtas i reservatet, men man skall ha i åtanke att branden inte är någon katastrof för skogen som ekosystem. Brandbekämpning bör därför ske med inriktning på att motverka risk för skador på människor eller egendom, inte för att ”skydda skogen”.

6.1.3 Förorenad mark

I reservatet finns två områden med blyförorenad mark (de gamla skyttevallarna). Då dessa strukturer är att betrakta som kulturlämningar och då de blykulor, som ligger där, är omslutna av ett tjockt oxidskikt, torde dessa områden inte behöva saneras. Om det i framtiden skulle visa sig nödvändigt att sanera, kommer detta att utföras med lämplig metod.

6.1.4 Fauna- och floravårdsåtgärder

På grund av tidigare skogliga åtgärder, saknas det i Viaskogen idag lämpliga boträd för många hålhäckande arter. Därför kommer ett antal sparv-, pärl- och kattuggleholkar sättas upp.

I samråd med experter kan några granstammar fällas i närheten av de tynande bestånden av grön sköldmossa. Detta för att under en övergångsperiod tillföra lämpligt substrat för mossan att växa på, innan nytt substrat bildas naturligt genom naturligt kullfallna granar.

Ett av målen med skötselzonen utefter elljusspåret är att ge de organismer, som tidigare gynnats av skogsbetet, en refug. I skötselzonen kommer klimatet att vara ljusare och varmare än i omgivande skog. Totalt sett kommer zonen att omfatta ett sammanhängande, 60 meter brett område.

6.2 Skötsel av kulturmiljövärden

För de skötselområden, som hyser särskilda kulturmiljövärden, finns en kortfattad instruktion för dessas skötsel tillsammans med områdets övriga skötselinstruktioner. Under denna rubrik beskrivs den föreslagna skötseln, och tanken bakom densamma, mer ingående.

Bedömningen har gjorts att naturvärdena runt de gamla skottvallarna är högre än kulturvärdena. Varje åtgärd i området riskerar också att ytterligare komplicera problematiken kring den blyförorenade marken. Områdets kulturvärden kommer att bestå, även om de är fortsatt svåra att se under växtsäsongen.

Skottvallarna med tillhörande markörgravar är idag bevuxna med stora träd. Dessa bör lämnas kvar och den blyförorenade marken lämnas så ostörd som möjligt.

Vad gäller skötseln av fornåkrarna och övriga fornlämningar av Korsta by, läggs i denna skötselplan tyngdpunkten på Länsmanskullen. Området ligger nära ett bostadsområde, vilket medför att det redan idag har hög besöksfrekvens. Någon form av skötsel bedöms därför vara lämplig. Här finns på en liten yta både ett rågångsröse, som eventuellt även innehåller en gravsättning, och några av de tydligaste fornåkrarna. Fornåkrarna är dock inte upptagna i fornminnesregistret, och är alltså inte markerade med "R" på kartor.

Övriga fornåkrar i trakten ligger i Viaskogen och är redan "skadade" av elljusspåret. Många är dessutom otydliga och skulle vara det, även om man tog bort alla träd och buskar. En sådan åtgärd skulle dessutom kräva årlig skötsel och helst även bete eller slåtter. På Länsmanskullen är uppslaget av buskar och "sly" betydligt mindre, på grund av att området är torrare. Fornåkrarna i Viaskogen bevaras relativt väl för framtiden. Stora delar av dem kommer att vara synliga nära elljusspåret, men i övrigt får skogen utvecklas fritt. Troligen kommer strukturen att synas ännu bättre i framtiden, när skogen utvecklats till att vara mer olikåldrig.

6.3 Skötselområden

6.3.1 Skötselområde 1

Området omfattar en 60 meter bred korridor, med elljusspåret i mitten.

Mål: Att skapa en säker och inbjudande miljö längs elljusspåret, samt skapa livsmiljöer för betesgynnade organismer.

Skötsel: Träd som riskerar att falla på spåret eller tillhörande elledningar tas ned vid behov. Detta gäller i en zon på 30 meter på ömse sidor om elljusspåret. Sly rensas vid behov på ett avstånd av upp till 5 meter från elljusspåret. Träd som tas ned bör lämnas kvar på platsen, eller släpas in i skogen en bit och lämnas där. Eventuell klippning/avslagning av vegetationen längs spårets kanter utförs från andra veckan i augusti till första april. Tidpunkten är vald för att åtgärden inte skall missgynna de orkidéer, som växer nära spåret.

Inom skötselområde 1 finns fyra mindre områden, som kräver extra försiktighet. Dessa är markerade på kartan över skötselområdena. Det första området är växtplats för orkidéarten knärot (område markerat V). Här bör ingen gallring utföras, utan det bör lämnas så orört som möjligt.

Det andra området (område markerat X) är vid den gamla skyttevallen. I skötselområde 1 inkluderas den västra skyttevallen och det intilliggande kärret. Vid denna plats finns höga natur- och kulturvärden, till exempel växer grön sköldmossa i områdets omedelbara närhet. I detta område bör ingen gallring utföras, utan det bör lämnas så orört som möjligt, se även under 6.2.

Det tredje området (område markerat Y) är själva den gamla skottvallen. Beträffande dess skötsel, se under rubrik 6.2 Skötsel av kulturmiljövärden.

Det fjärde området (område markerat Z) är ännu ett område med riklig förekomst av knärot. Området bör skötas som det första området, med ett minimum av ingrepp och ingen gallring.

Flera orkidéarter växer längs elljusspåret (bilagor 3 och 4). Dessa gynnas av den skötsel, som föreslagits generellt för skötselområde 1.

6.3.2 Skötselområde 2

Området består av ett björkdominerat bestånd, med inslag av bland annat gran, asp och tall.

Mål: Att skapa en gles, luckig lövskog och samtidigt skapa en inbjudande miljö runt rastplatsen.

Skötsel: För att målet skall nås behöver sådana träd tas ned, som kan utgöra en risk för besökare vid rastplatsen eller för dem som nyttjar Vilse-stigen i området. Grov, död, liggande ved skall finnas i tillräcklig mängd. Björk och asp sparas hellre än gran och tall. Ek sparas alltid.

6.3.3 Skötselområde 3

Området består av ett kärr och omgivande blandskog. Ett större aspbestånd finns mot parkeringen. Kärrets nuvarande dikade form gynnar troligen produktionen av stickmyggor, eftersom kärret torkar ut ibland. På grund av återkommande uttorkningar, kan inte predatorer på mygglarver bygga upp nämnvärda populationer. En mer permanent vattensamling skulle sannolikt resultera i färre stickmyggor och ökad mångfald av insektsarter. Även groddjuren skulle gynnas avsevärt, då larvernas utveckling inte skulle hotas av uttorkning.

Mål: a) Att skapa ett naturskogsområde och gynna de arter som är beroende av kärret genom att förhindra att kärret sakta växer igen, samt att gynna den biologiska mångfalden.

b) Att skapa en säker väg ner till parkeringen samt gynna arter knutna till asp.

Skötsel: a) Ett enkelt dämme konstrueras i det grävda utloppsdiket, så att kärret får tillbaka en mer permanent vattenspegel. Området lämnas därefter till fri utveckling.

b) I område b, som är en 30 meter bred korridor från Vilundavägens kant, får träd som bedöms vara en säkerhetsrisk tas ned. De lämnas då på platsen, för att öka tillgången på död ved. På en bredd av 10 meter in från Vilundavägens kant röjs ”sly” vid behov, så att sikten längs med vägen är god. Aspbeståndet vid parkeringen sköts så att uppväxande gran gallras bort och grov asp gynnas.

6.3.4 Skötselområde 4

Ett skogsområde som kringsluter bostadshuset på fastigheten Kumla 11:60.

Mål: Att skapa en attraktiv skoglig boendemiljö med höga naturvärden.

Skötsel: Träd som bedöms utgöra en risk, tas ned och lämnas på platsen. Uppväxande gran hålls efter, så att området blir ”ljus”.

6.3.5 Skötselområde 5

Ett litet område mellan skötselområde 1 (spåret) och ”Jonassons gärde”. Området har ett tydligt aspbryn.

Mål: Ett område med naturskogskaraktär och insynsskydd mellan spåret och Via industriområde.

Skötsel: Fri utveckling.

6.3.6 Skötselområde 6

Ett litet skogbeväxt område på mark, som tidigare var ängsmark.

Mål: Att i framtiden, om och när resurser finns, restaurera området till ängsmark. Resurser måste också finnas att sköta och underhålla den restaurerade ängen.

Skötsel: I nuläget fri utveckling. I framtiden eventuellt en restaureringsinsats och därefter årlig slåtter eller bete.

6.3.7 Skötselområde 7

Ett område, som brutits upp till åker i sen tid, men som åter håller på att växa igen.

Mål: Att återge Viaskogen dess forna utbredning, samt att gynna lövskog och arter knutna till lövskog.

Skötsel: Området tillåts att återbeskogas med lövträd. Alla barrträdsplantor gallras bort. I övrigt lämnas området till fri utveckling. Bortgallrade barrträdsplantor lämnas på platsen eller forslas bort.

6.3.8 Skötselområde 8

Området består av:

- a) En del, som varit uppodlad en tid, men nu håller på att växa igen
- b) Själva Länsmanskullens nordliga del, lekplatsen ligger utanför reservatsgränsen.
- c) Ett område med tidigare brukad åker, som ligger mellan Länsmanskullen och gångvägen upp mot Viaskogen. Platsen är i ett tidigt stadium av igenväxning och nyttjas idag som avstjälningsplats för trädgårdsavfall. Här växer grönvit nattviol.

Mål: Att skapa en trevlig skogsmiljö med höga naturvärden, till förmån för framför allt människorna i det närliggande bostadsområdet och dem som nyttjar gång- och cykelvägen, samt att lyfta fram och vårda platsens kulturvärden.

Skötsel: a) Området tillåts växa igen, med viss gallring av tallarna, så att de tallar som växer upp blir bredkroniga.

b) I norr växer grönvit nattviol och för att gynna beståndet, kan gallringar behöva utföras. Gamla träd sparas. Viss gallring och röjning av framförallt gran, men även en del löv, behövs. Syftet är att ta fram och synliggöra strukturen av fornåkrarna, samt Korsta röse. Tall sparas i möjligaste mån, av hänsyn till bland annat hornugglor, som häckar i dem. Grov rönn och säl, som finns i södra delen, lämnas.

c) För att området skall upplevas som trevligt och för att gynna orkidéarten grönvit nattviol, bör området slås runt andra veckan i augusti. Viss röjning av sly behöver utföras.

6.3.9 Skötselområde 9

Består av ett större, sammanhängande område med äldre barrträd, många är över 100 år gamla, mellan järnvägen och elljusspåret.

Mål: Att ge området naturskogskaraktär, för att skydda grön sköldmossa och andra arter knutna till naturskogsmiljö.

Skötsel: Fri utveckling. Se även under rubriken 6.1.4.

Restaureringsåtgärd: Enstaka barrträd fälls vid behov av ytterligare substrat för grön sköldmossa.

6.3.10 Skötselområde 10

Området består av skog, som ligger inringad av elljusspåret (skötselområde 1). Området inkluderar stora delar av den gamla skyttebanan samt kärret bakom stora skottvallen.

Mål: Att ge området naturskogskaraktär, för att skydda grön sköldmossa och andra arter knutna till naturskogsmiljö.

Skötsel: Fri utveckling.

6.3.11 Skötselområde 11

Består av en tunn kant av barrskog, belägen mellan skötselområde 1 och åkermark i öster. Området innehåller fornåkrar.

Mål: Naturskogslik skog, samt ett visst visuellt skydd mot bostadsområdet i öster.

Fornåkrarna bör också bevaras för framtiden, vilket borde kunna åstadkommas genom att området lämnas orört.

Skötsel: Fri utveckling.

6.3.12 Skötselområde 12

Består idag av brukad åkermark.

Mål: Att återge skogen dess forna utbredning, samt att bibehålla en öppen karaktär för att framhäva drumlinen och platsen där Korsta by legat.

Skötsel: Område a) Tillåts växa igen, eventuellt stödplanteras om behov föreligger, och inkorporeras i skötselområde 11.

Område b) Kan även fortsättningsvis brukas som åkermark. Alternativt kan området hållas öppet som ett gräsbevuxet fält och slås med skärande verktyg en gång per år, helst runt andra veckan i augusti. Området skulle då sakta utveckla en artrikare ängsflora.

6.3.13 Skötselområde 13

Ett större område tidigare brukad åkermark.

Mål: Återbeskogning, samt att ett mer estetiskt tilltalande bryn skapas.

Skötsel: Området tillåts växa igen. Viss stödplantering av så kallade bärande träd, till exempel rönn, oxel och fågelbär, bör göras till stöd för fåglar och andra djur.

Barrträdsplantor gallras ut och forslas bort.

6.3.14 Skötselområde 14

Området består av öppen, brukad åker. Området brukas av arrendatorer. Delar av området var skog enligt karta från 1864 – 69.

Mål: a) Ett område med öppen karaktär.

b) Att dels återge Viaskogen dess forna utbredning och dels att på denna plats kunna skapa en ”trädkyrkogård”. Där kan kommunen lägga gamla, ruttnande, biologiskt värdefulla träd, som tagits ned i stadsmiljön på grund av säkerhetsrisker eller av andra orsaker. Här kan träden fortsätta att bidra till den biologiska mångfalden på ett säkert sätt.

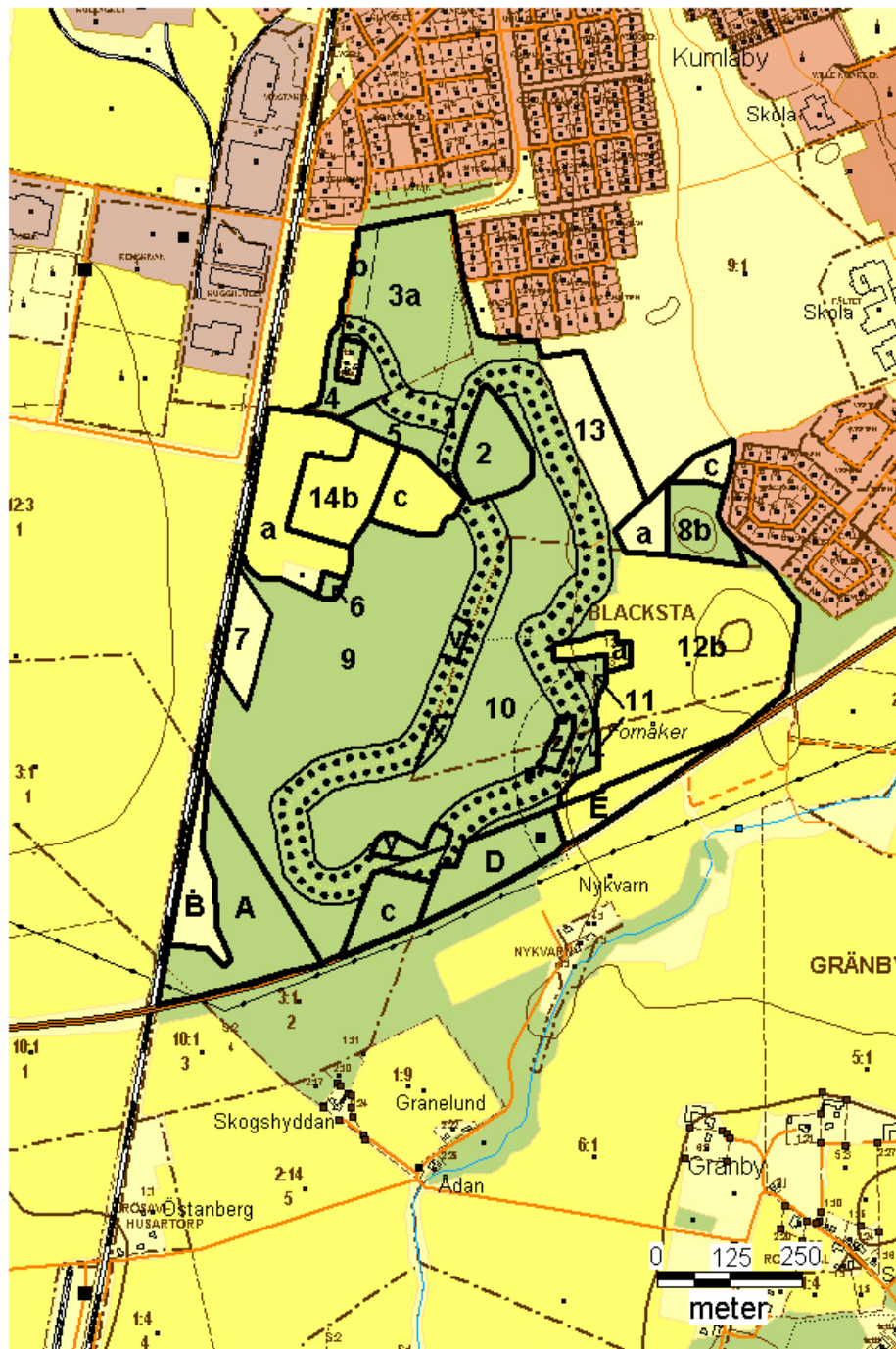
c) Ett område med lång kontinuitet av öppen karaktär. I norra kanten kan en mindre groddamm anläggas, genom att utvidga och dämna i det befintliga diket.

Skötsel: a) Kan fortsatt brukas eller på annat sätt skötas.

b) Det går att ta sig in och lämna träd via en tillfartsväg i norr från Vilundavägen. I övrigt lämnas området till fri utveckling och tillåts växa igen. Eventuellt behövs stödplantering i gränserna mot områdena 14 a och c.

c) Området kan fortsatt brukas. Om så sker, måste en traktor-passage tillåtas längs södra kanten av område 14 b. Ett alternativ till fortsatt jordbruk är att regelbundet slå området med till exempel en slaghack, för att på så sätt bibehålla områdets öppna karaktär.

6.4 Karta över skötselområden i Viaskogens naturreservat

7. Friluftsliv - sociala och rekreationsmässiga mål och åtgärder

7.1 Stigar, vägar och elljusspår

I området finns ett elljusspår som används flitigt året om. Skogen är rik på stigar som främst hålls öppna av djuren. En vilsestig finns i anslutning till elljusspårets startplats.

Mål: Att reservatet ska vara lättillgängligt.

Åtgärd: Att bibehålla och eventuellt förstärka elljusspårets standard samt öka informationen på plats. Elljusspåret blir reservatets officiella vandringsled och den som besökare hänvisas till. Kommunen har inget ansvar för att hålla fler stigar framkomliga. Ansvaret för "vilsestigen" är delat mellan kommunen och frivilligorganisationen Kumla civilförsvarsförening

Föreskrifter: Enligt Terrängkörningslagen (SFS 1975:1313, förordning SFS 1978:594) är det förbjudet av köra med motorfordon i terrängen, inklusive på stigar och spår. Förbud bör uppmärksammas bland annat genom förbudsskyltar.

Motorfordonstrafik skall vara tillåten enbart för personal med tillsyns- och skötselansvar.

7.2 Tillgänglighet

En besöksparkering finns idag vid norra änden. En gångväg leder in till spåret från Kumlaby hållet.

Mål: Att reservatet skall vara lättillgängligt.

Åtgärder: Områdets samlings- och informationspunkt skall göras mer lämplig för rullstolsburna genom att vägen dit jämnas till. Marken vid själva samlingspunkten ska jämnas till och sedan hårdgöras med hjälp av bergskross. Ett handikappanpassat torrdass och två campingbord med plats för rullstolar ska byggas.

7.3 Bänkar och vindskydd

Ett antal bänkar finns redan idag utplacerade längs spåret. Vid samlings och informationspunkten finns ett vindskydd samt sitt- och grillplats.

7.4 Information och service

Vägs skyltar som visar vägen till området bör beställas och köpas av vägverket.

Informationstavlor bör utformas och placeras ut på strategiska ställen.

Av dessa skall klart framgå vad man får och inte får göra vid besök i reservatet.

Information om området och de olika biotoperna och arterna som lever i den bör finnas.

Informationstavlor bör placeras vid områdets ingångar, beskrivna ovan. Skyltar, som informerar om skottvallarna och markörgravarna, bör sättas ut i anslutning till dessa, nära elljusspåret.

7.5 Dokumentation och uppföljning

Det åligger kommunen att regelbundet följa upp och dokumentera åtgärder i reservatet.

Det vore önskvärt att arkeologiska undersökningar i framtiden görs vid Länsmanskullen. Viaskogen är sannolikt, genom sin historia och sitt isolerade läge, intressant för Örebro universitet att göra biologiska undersökningar i. Sådana undersökningar skulle kunna utgöra en del av framtida uppföljning.

8. Eventuell framtida utökning

Områden som idag inte ägs av Kumla kommun, kan med lätthet inkorporeras i reservatet om marken kommer i kommunens ägo. Strukturen på befintliga skötselområden är anpassad till denna möjlighet. Nedan följer förslag till indelning och skötsel av eventuella framtida utvidgningar av reservatet.

8.1 Område A

Mål: Naturskog eller skog med naturskogskaraktär.

Åtgärder: Inkorporeras i skötselområde 9.

Skötsel: Som i skötselområde 9.

8.2 Område B

Mål: Att återskapa skogens tidigare utbredning samt att öka andelen lövskog.

Åtgärder: Området tillåts växa igen.

Skötsel: Uppväxande gran och tall tas bort. Allt som tas ned eller avverkas, avlägsnas från området. Grövre barrved flyttas till område A.

8.3 Område C

Mål: Att långsiktigt bevara flora och kulturmiljövärden på den gamla skyttebanan.

Målet blir en högstammig tall- och granskog med liten andel lövträd.

Åtgärder: Markörgraven till pistolskyttebanan rensas från skräp och organiskt material. Markörgraven och vallen norr om den märks ut med informationstavlor. Träd, som riskerar att spränga sönder markörgraven, tas försiktigt ned vid behov. Sådana åtgärder bör föregås av samråd med länsstyrelsens naturvårds- och kulturmiljöansvariga.

Skötsel: Det är viktigt att strukturen i området bibehålls, både ur kulturmiljö- och naturvårdssynpunkt. Därför kan röjning av lövuppslag behövas. I övrigt lämnas gran och tall för fri utveckling.

8.4 Område D

Mål: Naturskog eller skog med naturskogskaraktär.

Åtgärder: Inkorporeras i skötselområde 11.

Skötsel: Som i skötselområde 11.

8.8 Område E

Mål: Bibehållande av öppen landskapskaraktär.

Skötsel: Som i 12 b.

9. Litteratur och andra källor

Andersson, M., Berglund, T. 2001. *Inventeringsresultat 2001-11-25 från Viaskogen, Kumla*. Steget före-gruppen i T-län.

Ardhage, S.-E., 1982. *Nya Sakab-vägen – som egentligen inte är en Sakab-väg*. Nerikes Allehanda 2/3 1982.

Cederberg, B. och Löfroth, M. (ed.), 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Engzell, H., 1997. *Sannaheds regemente - Sannahedsofficerarnas leverne och deras tilldelade bostäder*. Specialarbete , Alléskolan, Hallsberg.

Engzell, J., Teljå, Å. m fl. *Här kan man titta på fåglar i Kumla*. Kumlan, nr 2, 1999.

Gustavsson, C., 2002. *Barn som kan knepen om de skulle råka gå vilse*. Nerikes Allehanda 30/5 2002.

Gärdenfors, U. (ed.), 2000. *Rödlistade arter i Sverige 2000*. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Karlsson, M. (ed.). *Framtiden bygger vi nu*. Edbergssiftelsens jubileumsbok, åren 1990 – 1994.

Kumla kommun, 1999. *Kumla – 2020 – översiktsplan. Del 1; Framtida mark- och vattenanvändning*. Antagen av kommunfullmäktige 1999-11-22.

Kumla kommun, 1961 – 1987. *Kumla Bygden*, del 1 – 8.

Levin, B., opublicerat manuskript. *Från Viaskogen till Prästgårdsskogen*. (se bilaga 27)

Länstyrelsen Örebro län, 1984. *Naturvårdsöversikt Örebro län, Karta över redovisade områden – Södra delen*.

Löfroth, M. (ed.), 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*. Naturvårdsverkets förlag.

Miljödepartementet, 1998. *Svenska miljömål – en sammanfattning av regeringens proposition 1997/98:145*. Regeringskansliet, Stockholm.

Nitare, J., m fl, 2000. *Signalarter – Indikatorer på skyddsvärd skog – Flora över kryptogamer*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Regeringen, Miljödepartementet, 2001. *Regeringsbeslut 31, M2001/1499/Na*.

Riksantikvarieämbetet, 1989. *Utdrag ur fornminnesregistret, RAÄ, nr 89/0001 och 89/0002*.

Skogsstyrelsen, 1992. *Kulturmiljövård i skogen*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Sundberg, A. och Källberg I. 1988 (reviderat efter berggrundskartor i SGU:s Ser. Af.). *Berggrundskarta över Örebro län*. Ursprungligen sammanställd av P. H. Lundegårdh för Sveriges geologiska undersöknings mineralbyrå år 1984.